

Lausunto lausuntopyyntöön VN/10556/2024:

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi.

Ammattiliitto Kelan toimihenkilöt ry ottaa kantaa seuraaviin kohtiin:**1. Yleistä lausuttavaa esityskokonaisuudesta**

Toivottavaa olisi, että yleistuen toimeenpano olisi myös hallinnollisesti selkeämpää, kuin nykyisten peruspäivärahan ja työmarkkinatuen toimeenpano. Tämä ei kuitenkaan esityksen myötä toteudu, vaan Kelan työmäärä lisääntyy lakiesityksen myötä useassa kohdassa.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista kotitalouksiin

Yleistukea koskeva tarveharkinta on heikennys peruspäivärahan saajille. Tuloraja vaikuttaa myös omaishoidontukea saavien työttömyysturvaan, koska alin omaishoidontuki on yli 300e/kk. Myös osittainen varhennettu vanhuuseläke tulisi esityksessä vähentämään yleistukea.

Tarveharkinnan laajeneminen lisää tarvetta perustoimeentulotuen hakemiseen.

- Lausuttavaa esityksen vaikutuksista toimeenpanijoihin

Lakiesityksessä on useita kohtia yleistuen toimeenpanossa, jotka lisäävät oleellisesti työmäärää Kelassa.

Lakiesityksessä on todettu, että yleistuen toimeenpanoon varautuminen edellyttää Kansaneläkelaitoksessa myös laajoja tietojärjestelmämuutoksia. Muutoksia täytyy tehdä muun muassa etuuskäsittelyjärjestelmiin, maksamisen järjestelmiin, tiedonvälitykseen, kuntalaskutusjärjestelmään, kirjanpitoon ja sähköiseen asiointiin. Lisäksi todetaan, että tarveharkinnan laajentuessa myös aiemmin peruspäivärahaa saaneisiin, tämä lisää työmäärää Kelassa.

Edelleen Kelalle tulisi uutena tehtävänä selvittää alle 18-vuotiaan nuoren oikeus yleistukseen, kun nuori ei olisi suorittanut peruskoulun tai lukion jälkeistä tutkintoon johtavaa, ammatillisia valmiuksia antavaa koulutusta.

Esityksessä todetaan, että lain voimaantulovaihe aiheuttaa alkuvuonna 2026 lisätyötä etuuskäsittelyssä. Kansaneläkelaitoksen täytyy antaa työmarkkinatuen ja peruspäivärahan saajille päätös työmarkkinatuki- ja peruspäiväraha-oikeuden lakkauttamisesta ja yleistukioikeuden alkamisesta. Tavoitteena on, että merkittävä osa tapauksista pystytään käsittelemään ohjelmallisesti. Manuaalista etuuskäsittelytyötä aiheutuu kuitenkin esimerkiksi tarveharkinnan ja odotusajan soveltamisen laajenemisesta peruspäivärahan saajiin. Osittaisen tuen vanhempien tulorajojen korottaminen johtaa todennäköisesti siihen, että aiempaa useampi osittaisen tuen saaja toimittaa selvityksen vanhempiensa tuloista. Tämä lisää jonkin verran Kansaneläkelaitoksen työmäärää, koska tuloseelvitysten käsittely ja tuen laskeminen todellisten tulojen perusteella on työläämpää kuin vähimmäismääräisen tuen myöntäminen.

Koska osalla nykyisten työttömyysetuuksien saajista tuen ehdot kiristyvät, myös muutoksenhakujen määrä todennäköisesti kasvaa jonkin verran erityisesti siirtymävaiheessa. Myös neuvonnan tarve korostuu siirtymävaiheessa, ja tämä lisää Kansaneläkelaitoksen asiakaspalveluun ja etuuskäsittelyyn tulevien yhteydenottojen määrää.

Kun työttömyysturvan ja yleisen asumistuen suojaosuudet poistuivat, tämä näkyi perustoimeentulotuen hakijamäärän kasvuna. Sama on odotettavissa tämän lakiesityksen heikennysten myötä. Uudet perustoimeentulotuelle siirtyvät etuudensaajat lisäävät työmäärää Kelassa.

Kelaan vuodelle 2025 ja myös tuleville vuosille kohdistettujen isojen toimintamenosäästöjen vuoksi on erityisen tärkeää, että Kelan toimintamenoissa huomioidaan lainmuutosten toimeenpanoon liittyvä lisätyö etuusjärjestelmien rakentamisessa sekä myös lainmuutosten koulutuksissa. Samoin on huomioitava lakiesityksen aiheuttama lisätyö yleistuen ratkaisutyössä ja asiakaspalvelussa verrattuna nykyisiin peruspäivärahaan ja työmarkkinatukeen.

Ammattiliitto Kelan toimihenkilöt ry